

A TÖRVÉNYI HÁTTÉR

A Magyar Köztársaság Alkotmányának 9.§ (2) bekezdése szerint: „A Magyar Köztársaság elismeri és támogatja a vállalkozás jogát és a gazdasági verseny szabadságát.” A versenyjog szorosan kapcsolódik ezen alkotmányi rendelkezéshez.

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény (a versenytörvény) összefoglalja azokat a szabályokat, amelyekkel védi magát a versenyt mint közérdeket, és védi a versenytársak és a fogyasztók jogos érdekeit, amelyeket a gazdasági verseny tisztességtelen formái sértenek. A törvény alapvető rendelkezései:

- *Tiltja a tisztességtelen piaci magatartásokat, mint például az üzleti titokkal és az üzleti kapcsolatokkal való vissz- szaélés, a márkahamisítás és a hírnévrontás, a bojkott, a spekulációs áruvisszatartás és árukapcsolás, valamint a versenytárgyalás, árverés, a tőzsdei alku tisztaságának megsértése.*
- *Tilos a fogyasztót megtéveszteni az áru vagy a szolgáltatás kelendőségének fokozása érdekében. A megtévesztés igen sokféle lehet: az áru lényeges tulajdonságával kapcsolatos valótlati állítások, félrevezető összehasonlítások, megtévesztő reklámok, lényeges hiányosságok elhallgatása stb.*
- *Tilos az olyan — versenytársak közötti — megállapodás, amely a versenyt korlátozhatja, vagy annak kizárását eredményezheti, így tilos a beszerzési és árkartell, a piacfelosztás, a tovább-eladási ár meghatározása stb.*
- *A gazdasági erőfölény a piacon elfoglalt domináns pozíció, olyan megkülönböztetett állapot, amely alapján tilos visszaélést elkövetni. Visszaélés lehet az, ha az erőfölényben lévő vállalkozó olyan feltételeket kényszerít partnerére, amelyek erőfölény nélküli helyzetben nem lennének lehetségesek.*
- *A piaci koncentráció növekedését a versenykizáró hatások elkerülése érdekében ellenőrzés alatt kell tartani. A gazdálkodóegységek összeolvadásához (fúzióához) előzetesen engedélyt kell kérni minden olyan esetben, amikor a résztvevők együttes részesedése a piacon — bármely áru tekintetében — meghaladja a 30 százalékot, vagy ha együttes árbevételük 10 milliárd forintnál több. Előzetes engedélyt kell kérniük a vállalkozóknak azokban az esetekben is, ha egyik vállalkozó a másik vállalkozó fölött meghatározó befolyást szerez, feltéve, hogy piaci részesedésük a 30 százalékot meghaladja.*

A törvény általános érvényű normái a profitorientált gazdasági tevékenységre széleskörűen kiterjednek.

A tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény az 58. §-ában előírja a Gazdasági Versenyhivatal elnökének

az évenkénti beszámolási kötelezettséget. E beszámoló a Gazdasági Versenyhivatal 1993. évi tevékenységéről és a versenytörvény alkalmazása során szerzett tapasztalatairól szól.

TARTALOMJEGYZÉK

I. A VERSENYVISZONYOK VÁLTOZÁSÁNAK LEGFONTOSABB JELLEMZŐI	1
II. VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSOK	5
A tisztességtelen versenyselekmények	7
A fogyasztók megtévesztésének tilalma	8
A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés ¹¹ A szervezeti egyesülések, meghatározó befolyásszerzés ellenőrzése	13
Áremelés előzetes bejelentése	14
A bírósági felülvizsgálatok tapasztalatai	14
Más versenyfelügyeleti területek	16
III. EGYÉB VERSENYPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG	17
Véleményalkotás a versenyt érintő kérdésekben	17
Jogszabály-véleményezési tevékenység	17
IV. EGYÉB INFORMÁCIÓK	20
A versenyjogi ismeretek terjesztése	20
Együttműködés más szervezetekkel	21
Nemzetközi kapcsolatok	21
A hivatal működési feltételei	22
V. A VERSENYTÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSÁNAK MUNKÁLATAIRÓL	24

MELLÉKLET

Az 1993. évi versenyfelügyeleti eljárások néhány jellemző adata

I. A VERSENYVISZONYOK VÁLTOZÁSÁNAK LEGFONTOSABB JELLEMZŐI

A gazdasági verseny körülményeit illetően 1993-ban az átmenet tipikus jelenségeit figyelhettük meg: az áru-, a tőke- és a munkaerőpiac egymáshoz képest is egyenlőtlenül fejlődött; a vállalkozások száma nem csak a "természetes" folyamatok

következményeként nőtt és csökkent; egyes szakmák szabályozási rendje viszonylag modern, másoké elavult vagy hiányos; a piaci pozíciók nyertesei és vesztesei sok esetben nem a versenyképesség követelményeivel való lépéstartás, illetve lemaradás alapján határozódtak meg. Nem véletlen tehát, hogy bizonytalanság volt a piac orientációs szerepének érvényesülésében, illetve abban, hogy a gazdaságpolitika mikor, hol és milyen mértékben tartotta nem kívánatosnak a verseny és a piac hatásait.

A verseny a gazdaság számos területén tovább erősödött, amit a konkrét termék- és szolgáltatás piacokon bekövetkezett átrendeződés egyértelműen bizonyít. A verseny jelenségei itt érhetők tetten és azt is természetesnek kell venni, hogy nagyobb aggregátumokban, ágazat, iparág vagy más főbb arányok tekintetében a változások nem tűnnek olyan jelentősnek.

A gazdálkodó szervezetek kisebb hányada egyértelműen sikeres váltást valósított meg. Köztük kis cégek és nagy vállalkozások is megtalálhatók. A többségük számára azonban még a túlélés volt az alapvető kérdés. Különösen 2-3 éves visszatekintésben rajzolódik ki világosan, hogy számukra — a nem csekély alkalmazkodási erőfeszítéseik ellenére is — rendkívüli mértékű a bizonytalanság. Döntéseik is a túlélést szolgáló stratégiához

és ezzel általában jórészt a veszteségek türését, csökkentését, a
alkalmazkodnak

pénzügyi és gazdasági lehetetlenülés elkerülését tudták csak biztosítani. Ezt is érzékelhető külpiaci térvesztés és vállalati vagyonszűkülés mellett. A gazdálkodó szervezetek felhalmozódott problémái a kormányzatot talán eddigi legjelentősebb gazdaságpolitikai döntésére készítették: a központi adókonszolidációs program kidolgozására. A privatizáció mellett e program megvalósítása eredményezheti a versenyviszonyok jelentősebb megváltozását.

A Gazdasági Versenyhivatal versenyfelügyeleti eljárásai és az egyes részpiacokra vonatkozó elemzései azt mutatják, hogy a piaci szereplők alkalmazkodása igen sokszínű: a tisztességtelen versenytől a részérdekek érvényesítésének sokféle kísérletén keresztül a jobb piaci munkáig, a rövid távú és talán hosszabb távra is tekintő kibontakozási, stratégiai lépésekig minden előfordul.

A magyar termelők kínálatával szemben álló kereslet az utóbbi néhány év során drasztikusan megváltozott. Általában a kereslet csökkenése a jellemző. Egy sor területen a kereslet szerkezete alakult át nagymértékben, s amelyik szakma ehhez alkalmazkodni tudott, ott növekedés volt.

Sok részpiacon még a **kínálat kereslettel párhuzamos csökkenése** a jellemző (textilipar, cipőipar, műtrágyagyártás, műanyagalapanyag-gyártás, baromfifeldolgozó-ipar, húsipar, tejipar). Ez a vállalati erőforrások leépítését vagy kihasználatlanságát okozta. A vállalkozások véglegesen kivonulnak bizonyos tevékenységekből, ami a gazdálkodószervezet csődjét vagy felszámolását is jelenti. 1993-ban az iparban 30%, de a szállításban például — egyes becslések szerint — 60% körüli volt az átlagos kapacitáskihasználtság, s az átlagok mögött az egyes részpiacokon nagyon nagy a szóródás.

Egyes iparágakban, ahol szintén csökkent a kínálat, vagy küépés is történt a piacról, a fő ok nem csupán a kereslet csökkenése, hanem az importtal szembeni versenyképtelenség volt (pl. papíripar). Hasonló okra vezethető vissza az, hogy a tartós fogyasztási cikkek növekvő keresletének jelentős részét importból elégítették ki. A vállalatok részéről növekvő nyomás volt tapasztalható a piacvédelmi segítség elnyeréséért, s ez nem is maradt eredménytelen. Az év során a versenyhivatal több ízben vitatta a protekcionista eszközök alkalmazásának indokoltságát, főként a védelem mértéke és időtartama tekintetében.

Ha egy szakmában sokan — vagy eleve koncentrált piac esetén néhányan — csődbe mennek, vagy kilépnek a piacról, az minden egyéb szerkezeti változtatás nélkül növeli a koncentrációt. Lényegében ez történt a szénbányászatban, és a folyamatban levő felszámolási eljárások nyomán ez a hatás más részpiacokon is várható.

A csőd és felszámolási eljárásokat illetően 1992 az "indulások" éve volt; 1993 már a lezárásoké és a korrekcióké. Növekedett a befejezett felszámolások száma, és sok, korábban egyezséggel zárt csődeljárás ismételten rossz gazdasági helyzetekhez vezetett, így egy sor cég átkerül(t) a felszámolási eljárások körébe.

Más területeken szinte folyamatosan megfigyelhető a **strukturális alkalmazkodás**. Ez azt jelenti, hogy egyes gazdálkodószervezetek ugyan képtelenek voltak az alkalmazkodásra, de mellettük létrejöttek olyan vállalkozások, amelyek képesek megfelelni a keresletváltozások teremtette kihívásoknak. Előfordul az is, hogy az iparág új szereplői részben vagy egészben a régiek erőforrásait hasznosítják — ez akár pusztán szervezeti változásként is interpretálható. Más esetekben az új szereplők az iparág keretein belül olyan tevékenységgel foglalkoznak, ami alapvetően eltér attól, mint amit a régiek folytattak. Mindezt néhány példával szemléltetjük:

A textilruházatot előállító magyar termelők a kereslet csökkenésén túlmenően az importverseny hatására is kiszorulóban vannak a hazai piacról. Egyes termékekben a távol-keleti szállítók — úgy tűnik — a magyarországi fizetőképes keresletnek jobban megfelelő kínálattal képesek megjelenni. Közben az életképes magyar termelési kapacitás számottevő része exportra termel, döntően bérmunkában.

A bútoripar kínálata is átalakul. Egyre inkább jellemző a kisebb méretekben folyó, az egyedi igényeket jobban figyelembe vevő gyártás.

Hasonló változás figyelhető meg az építőipar kínálatában; a lakásépítésben például előtérbe kerül a felújítás, az átalakítás, a tetőtér-beépítés.

Az idegenforgalom terén az utazási irodák által kínált utazási lehetőségek szerkezete gyökeresen átalakult. A súlypont a középkategóriáról áttevéődött az alacsonyabb kategóriára, amely olcsóbb, komfort nélküli utakat jelent; ugyanakkor a luxuskategória is állandóan szerepel a kínálatban.

A vendéglátás gazdasági teljesítménye összességében csökken, ezen belül azonban a gyorsétkeztető hálózatok látványos bővülése tapasztalható.

A légi közlekedésben belépesi kísérletek történtek, de még nem dőlt el, hogy tartós szereplővé tudnak-e válni a belépők, akik charterjáratok indításával, országon belüli szolgáltatásokkal a kereslet egy kis részét lefedik.

A sokszor decentralizációval, új belépők feltűnésével, a régiiek háttérbe szorulásával kísért folyamatok természetesen kihatnak az iparágak koncentrátságára is. Mégis, azt mondhatjuk, hogy a verseny esetenként alig változik, a régebbi piaci szereplők a hagyományos tevékenységeket viszik tovább a hagyományos módon, az újak pedig az ettől eltérő, új keresletre mozdultak rá. Ilyen esetben az alkalmazkodás élesen kettéválik, s adott szakmában a régi szereplőknél nagy a kapacitásfelesleg, s az újonnan piacra lépők új kapacitásokkal s kezdetben marginális piaci részesedéssel dolgoznak. Ez meglehetősen drága formája az erőforrás-allokációnak, ami szintén az átmeneti gazdaságra jellemző elkerülhetetlen allokációs veszteség.

Valamivel kedvezőbb a kép ott, ahol a privatizáció sikeresen megtörtént. Az ilyennek tekinthető szakmák közül külön is érdekes a koncentrációs folyamatok szempontjából az élelmiszer- és az iparcikk-kiskereskedelem. Az utóbbiban néhány részterületen koncentrációnövekedés következett be, és az előbbiben is ez várható. Itt nem arról van szó, hogy megszületnek azok a szervezetek, amelyek a régi szervezetek mellett növekedni kezdenek, hanem arról, hogy a piacon, az alkalmazkodási folyamat közben szervezeti egységek cserélnek gazdát a vállalkozások között, és kisebb fúziók mennek végbe. E koncentrációnövekedéshez néhány megjegyzés tartozik. (1) Az élelmiszerkiskereskedelemben várható koncentrációnövekedés csak a legutóbbi állapothoz képest jelent koncentrálódást, a néhány évvel ezelőttihez képest még mindig lényegesen decentralizáltabb marad ez a terület. (2) Megkockáztatható, hogy az ágazat jelenleg a hatékony működéshez szükségesnél dekoncentráltabb, részben a közelmúlt kisméretű egységeket szaporító vállalkozási fellendülése, részben a decentralizált privatizáció következtében. Ezzel

nem azt akarjuk mondani, hogy e folyamatok károsak voltak, csak azt, hogy egy rövid távon bekövetkező koncentrációnövekedés természetesnek is vehető. Remélhető, hogy a piaci alapon végbemenő koncentráció jobb piaci szerkezetet hoz majd létre, mint a korábbi mesterséges, területhatárokhoz kötődött bürokratikus koncentráció. (3) A koncentrációnövekedés nem feltétlenül a fogyasztók megnyerésére irányuló verseny csökkenését jelenti, inkább a szállítókhöz kötődő kapcsolatokat alakíthatja át. Ezzel egyszersmind hatékonyabb üzleti munkát is remélhetünk.

Az állam privatizációs tevékenysége jelentős befolyást gyakorol a versenyviszonyokra. A privatizáció átalakíthatja, és esetleg tartósan meghatározhatja egy-egy iparág szerkezetét. Elmondható, hogy 1993-ban a magyar gazdaságban bekövetkezett átrendeződés—főleg a decentralizáció — fő oka nem a piaci alkalmazkodás volt, hanem elsősorban a privatizációval összefüggő állami vagyonkezelői döntésekből következett.

1993-ban folytatódott az az előző évben megjelent tendencia, amelyben a privatizációs döntések egyik fontos szempontja a jobb versenykörnyezet kialakítása volt. Az év során tömegessé váltak az eladások a kis- és középvállalati szektorban, s a kedvezményes technikák kiterjesztésével jelentősen megnőtt a vállalati menedzsment és a hazai befektetők aránya a vásárlók körében. Ezek a tendenciák jelenleg egyértelműen a versenystruktúra fenntartása vagy javítása irányába hatnak, feltéve, hogy a viszonylag gyenge tőkeellátottság és a magas privatizációs hitelteher nem lesz akadály a tartós versenyképesség kialakulásának.

A feldolgozóipari és kereskedelmi cégek jól haladó privatizációja mellett továbbra is igen kevés volt a piaci szerkezet változását eredményező esemény két fontos szektorban: a nagy ellátó rendszereknél (ahol mindeddig csak a távközlés privatizációja indult meg) és a bankszférában. A nagy ellátó rendszerek privatizációját — a piaci működés kereteinek kialakítása szempontjából — feltétlenül meg kell hogy előzze a szektorra vonatkozó szabályozás kialakítása. Ez nem történt meg 1993-ban, így nagyon lényeges koncepcionális munkák maradtak 1994-re.

II. VERSENYFELÜGYELETI ELJÁRÁSOK

1993-ban a hivatalnál 252 eljárás indult, az év elején folyamatban volt 32; az összesen 284 ügyből az év folyamán 245 fejeződött be, az év végén folyamatban maradt 39. A hivatal 17 ügyben maga kezdeményezte az eljárást, azonban az döntő többségben kérelemre indult.

A befejezett ügyek kisebbik hányadát (108 ügy) a Versenytanács 101 határozata zárta, 137 ügyet pedig vizsgálati szakaszban kellett lezárni: különböző okokból a kérelem visszavonása miatt (31 esetben); hiánypótlás elmulasztása miatt (93 esetben); és egyéb okból (13 esetben).

A Versenytanács 101 határozata közül 1993-ban 40 jogsértést állapított meg, ezekben a tanács összesen 304 millió forint bírságot szabott ki. A marasztaló határozatok közül 33- at támadtak meg a felek a bíróság előtt, s a 42 felmentő típusú határozatból is 10 esetben azt az ellenérdekű fél bíróság előtt felülvizsgáltatja.

A generálklauzula alkalmazása

1993-ban a versenytörvény **3. §-a** alapján 35 versenytanácsi határozat született, amelyből 29 tekinthető érdeminek; 6 esetben került sor az eljárás megszüntetésére a kérelem visszavonása vagy a felek megegyezése miatt. A 29 érdemi határozatból a Versenytanács 18 esetben állapított meg jogsértést, 11 esetben pedig elutasította a kérelmet. Szembeötlő, hogy a generálklauzula alkalmazása az előző évekhez képest gyakoribbá vált, mind számossága, mind aránya tovább emelkedett a Versenytanács határozatai között, összességében és a marasztaló határozatokat tekintve is: az összes ügy 35%-a, míg a jogsértést megállapító döntések 45%-a tartozott e körbe.

A generálklauzula funkciója a versenyhez fűződő közérdek, a versenyszabadság és -tisztaság általános védelme a törvényben konkrét tényállásokban nem szereplő esetekben. 1993-ban az e törvényhely alapján született határozatok legnagyobb csoportját (7 eset, a kiszabott bírság 540 ezer Ft) az olyan nem tipizálható etikátlan, tisztességtelen magatartások jelentették, amelyekre jelenleg nincs, és várhatóan a jövőben sem lesz külön tényállás a törvényben.

A marasztaló határozatok másik nagy csoportja a reklámtilalom megsértését szankcionálta (6 eset, a kiszabott bírság 32,36 millió Ft). Ezekben az ügyekben hivatalból indultak az eljárások a tiltott reklámokat megjelentető újságok, a reklámügynökségek és a legnagyobb akciót megrendelő Egri Dohánygyár ellen. Ezeknél az eseteknél az elsődleges jogsértés nem versenyjogi, de mivel az e jogszabályokhoz rendelt szankciók nem képesek semlegesíteni a tiltott eszköz igénybevételével elérhető versenyelőnyt, járulékosan versenyjogi sérelem is történt. Sajnos, az elmúlt több mint egy év sem volt elegendő a reklámjog ez irányú rendbe tételére, így az alapprobléma megoldásának indokolatlan halogatása miatt a feltétlenül szükségesnél nagyobb szerepet kapott a versenyjog.

A reklámtilalom megsértésén túl egy esetben fordult elő, hogy a forgalomba hozatali engedély beszerzésének elmulasztásával jutottak az érintett vállalkozók tiltott

versenyelőnyhöz egy olyan termékpiacon, ahol az időtényező szerepe döntő a piacra jutásban és a nagy piaci részesedés megszerzésében.

Összességében e hét esetben volt a vállalkozók magatartása más jogszabályt, s egyúttal bizonyíthatóan a verseny tisztességét, illetve a fogyasztói érdekeket sértő. Ez azonban nem minden más jogszabálysértésre igaz, hiszen az elutasító tartalmú határozatok között található olyan is, amikor a más jogszabály megsértése nem volt vita tárgya, de ennek nem lévén kimutatható piaci hatása, a Versenytanács sem találta megalapozottnak a

Az elmúlt évben három olyan marasztaló döntést hozott a Versenytanács a generálklauzula alapján, amikor a vállalkozók megtévesztették a fogyasztókat, de a fogyasztó megtévesztése 11. §-beli definíciójának bizonyos elemei hiányoztak (nem volt bizonyítható a kelendőségfokozási célzat, vagy nem az árura, hanem a fogyasztó döntését befolyásoló egyéb körülményre követték el a megtévesztést).

Az előzőekben említett esetekben a 3. § (2) bekezdésének — a versenytársak, a fogyasztók törvényes érdekeinek, illetve az üzleti tisztesség követelményeinek — megsértését állapította meg a Versenytanács, és egy esetben került sor a 3. § (1) bekezdésében foglalt versenyszabadság vállalkozó általi megsértésére: olyan kizárólagossági kikötést alkalmazott az erőfölényben is lévő elmarasztalt fél, hogy emiatt a sértettet méltányolható indok nélkül kizárta az adott piacról.

Fontos jellemzőre világít rá az a tény, hogy a generálklauzula alkalmazása során a 18 marasztaló határozatból 12 esetben 1 millió Ft vagy az alatti bírságot szabott ki a Versenytanács; az ügyek többsége tehát nem volt nagy horderejű, ugyanakkor a tisztességes üzleti normák kialakulása szempontjából mégis nagy a jelentőségük.

A Versenytanács 11 elutasító döntése közül három esetben az eljárás alá vontak nem folytattak a Versenytörvény 2. § szerinti vállalkozási tevékenységet, így marasztalásukra e törvény alapján nincs mód. Két esetben a kérelmező a bíróság előtt is eljárást indított a Versenytörvény ugyenezen §-a alapján, így nem került sor az ügyek érdemi vizsgálatára. Másik két esetben a kérelmezők I. fejezetbe — így bírósági hatáskörbe — tartozó tényállás mellett hivatkoztak a generálklauzula megsértésére is, de ezt nem tudták igazolni. A többi négy esetben a Versenytanács nem találta megalapozottnak a 3. § megsértését.

A tisztességtelen versenycselekmények

A versenytörvény I. fejezete a **4-10.** §-ban meghatározott tisztességtelen versenyselekmények elbírálása tekintetében a bíróságok kizárólagos hatáskörét állapítja meg. Ha a bíróságok ezekben a paragrafusokban meghatározott törvénysértéseket állapítanak meg, az ügyet, bírság kiszabása végett, átteszik a Versenyhivatalhoz. 1993- ban ilyen eljárásunk nem volt, s az előző években is csupán egy-egy eset adódott.

A Fővárosi Bíróság készséges együttműködésével ez évben megkíséreltünk legalább részlegesen tájékozódni az I. fejezetes ügyekről. A Gazdasági Kollégium tájékoztatása szerint 1991 és 1993 nyara között náluk 46 keresetet nyújtottak be a sértett felek tisztességtelen piaci magatartásra hivatkozva. Ebből akkor még 34 ügy folyamatban volt, a többi 12-ből 5 megszűnt, 3 máshova került, egyben egyezség született; összesen 3 ügyben hoztak eddig érdemi ítélet: egyik jogerős elutasító, egyik nem jogerős marasztaló egy hírnévrontás ügyben, a harmadik jogerős marasztaló hírnévrontás és bojkottfelhívás tényállásban.

A Polgári Kollégiumtól is megkaptuk az ez idő alatt jogerősen vagy nem jogerősen lezárt 8 ügy ítéleteit, amelyek a tisztességtelen magatartás tekintetében vagy már elsőfokon elutasították a kereseteket, vagy az elsőfokú marasztaló ítéleteket a Legfelsőbb Bíróság megváltoztatta. Az ügyek többsége a MERKÚR magatartásához kapcsolódott (5), s a tekintetben, hogy a MERKÚR sorszámán kívüli autóeladásai tisztességtelenek voltak-e, vagy sem, még a régi versenyjog tárgykörébe esett. Részben már a hatályos versenytörvény alapján zajlott az ítélezés abban az ügyben, amelyben azt vizsgálták, hogy megsértette-e a MERKÚR az áruvisszatartás tilalmát 1991 elején; e tárgyban a Gazdasági Versenyhivatal is nyújtott be keresetet, amit a bíróság a károsultak kártérítési igényével együtt tárgyalta. A Legfelsőbb Bíróság a MERKUR-t marasztalta, és az indokolt árak megállapításával jelentős kártérítésre kötelezte.

Az említett kis számú bírósági ítélet ma még kevés ahhoz, hogy a piaci szereplők ezekből a magatartásukat befolyásoló tapasztalatokat vonhassanak le. Az elbírálás alatt álló ügyek száma azonban nem kevés, s remélhetőleg már a közeljövőben értékelhető s iránymutató tapasztalatokhoz lehet jutni. 1994 közepén — a versenytörvény-módosítási javaslatok megalapozása érdekében — szélesebb körű elemzést kísérelünk meg, kiegészítve azt azon ügyeink sorsának áttekintésével, amikor a három év alatt a hivatalhoz fordult ügyfelek figyelmét magunk is a bíróság hatáskörére hívtuk fel.

A fogyasztók megtévesztésének tilalma

A versenytörvény a fogyasztók megtévesztésének tilalmára vonatkozó 11-13. § alkalmazása tekintetében választható eljáró fórumként jelöli meg a bíróságot is és a versenyhivatalt is. A Versenytanács e témában hozott határozatainak száma 1993-ban ismét növekedett: 29 határozat született, ebből 14 marasztaló. Az ügyindítás szempontjából is színes a kép, fogyasztók (vállalkozók és polgárok), versenytársak és maga a hivatal is indított eljárásokat.

Röviden előbb azoknak az ügyeknek a tanulságairól, amelyekben nem született marasztaló határozat. Itt is adódnak ugyanis olyan kiemelések, amelyek legalább olyan jól tükrözik a társadalom piaccal s azon belül a versenyjoggal kapcsolatos tanulási folyamatát, mint a marasztalással zárult ügyek. Ez évben volt két olyan ügy, amely szemléletesen mutatta, hogy a piaci tranzakciókban a fogyasztónak is felelőssége van, s ezt — amellet, hogy a fogyasztót hatékonyan meg kell védeni a jogsértések ellen — nem árt hangsúlyozni. Ha választási lehetősége van — s ez egyre inkább általános —, maga is felel a választásáért; a tudomására hozott információkat teljes egészében kell értékelnie, meg kell tanulnia, hogy az apróbetűs információ is fontos lehet, sőt néha az a legfontosabb; fel kell ismernie, ha egy ajánlat előnyös és hátrányos oldalai nála azért nincsenek egyensúlyban, mert az igényei tükrében, ha helyesen mérlegel, leértékelődnek az ajánlat előnyei, vagy felértékelődnek a hátrányai.

Volt három olyan ügy, amelyben nyilvánvaló volt, hogy a versenyjog tartalmának az ismerete sem elégséges a jogsérelem orvoslásához, mert az elbírálatóságához egyéb részletek is fontosak: a törvény jogvesztő határidőket ír elő, ezért a jogsértő magatartást sem lehet a határidők letelte után szankcionálni.

Voltak — s valószínűleg mindig is lesznek — olyan, versenytárs által indított eljárások, amelyek nem bizonyították a kérelem megalapozottságát. Ez részben a jog pontos ismerete hiányának, néha egyszerűen talán rossz szándéknak, máskor pedig annak tudható be, hogy valóban nem könnyű megkülönböztetni a sikeres, kissé erőszakos, de tisztességes versenyzést a már tisztességtelentől, s a Versenytanács határozatai és a bíróságok ítéletei éppen ezt a nem is mindig állandó választóvonalat hivatottak megmutatni.

A marasztaló határozatokkal zárult 14 ügy fele csomagküldő szolgáltatáshoz kapcsolódott (pl. Biotonic, Direct Shopping, Home Shopping, Top Trading stb.), s összesen 63,5 millió Ft bírságot kellett kiszabni. Két esetben megtévesztő nyereményakcióról volt szó, a többinél pedig elhallgatással vagy valótlanságok állításával tévesztették meg a fogyasztókat, s okoztak kárt nekik, a tisztességes versenytársaknak és tágabb értelemben az egész csomagküldő kereskedelmi formának. A Versenytanács határozataiban rendszerint rámutatott mindhárom védett érdek fontosságára. Az eljárások során világossá vált a versenytörvényt visszaesően megsértők sajátos filozófiája: szerintük a csomagküldőnek szüksége van az agresszív

reklámra, hiszen csak ezen a módon keltheti fel a fogyasztók érdeklődését, s a pénzvisszafizetés vállalásával ellensúlyozza a túlzásokból esetleg fakadó csalódottságot. A Versenytanács következetesen elutasítja ezt a filozófiát. A fogyasztó a csomagküldő szolgáltatásnál teljes mértékben kiszolgáltató a reklám tartalmának, hiszen csak ebből szerezhet információt. Lehet, hogy némely fogyasztó csalódottságát megoldja a pénzvisszatérítés, de a versenyjog megsértését nem teszi meg nem valósulttá. A hivatal maga is szorgalmazta a fogyasztók és a tisztességes csomagküldő szolgáltatások érdekében a tevékenység fogyasztóvédő szándékú szabályozását — ami meg is történt —, s a helyzet valamelyes javulását várjuk tőle.

Ez évben csak egy olyan fogyasztómegegyeztetési ügyünk volt, amelyben konkrét árukat hasonlítottak össze tisztességtelenül. Két másik esetben a "legjobb, legolcsóbb, leggyorsabb" minősítő szavakat jogtalanul használták. Kissé meglepő az ilyen fogásokhoz nyúló piaci szereplők bátorsága, hiszen adott piacokon, éles versenyviszonyok mellett szinte biztosan számíthatnak versenytársaik ellenlépésére, ha nincs állításaik mellett bizonyíték.

A fogyasztómegegyeztetés témájában a legnagyobb (100 millió Ft) bírsággal járt marasztalás az UNIQUE Transtrade ügyében született. A magyar piacon viszonylag rövid múltú autókereskedő cég elhallgatta vásárlói előtt, hogy az általa forgalomba hozott amerikai autók nem felelnek meg a magyar közlekedési hatósági előírásoknak. Ami az ügy még ennél is fontosabb vetületét jelentette: a legelső időket leszámítva annak ellenére ígért viszonylag rövid határidőket, hogy azokat tartósan nem tudta teljesíteni, s a versenyfelügyeleti vizsgálat megállapításai szerint nem is volt képes rá. A versenyhivatal következetesen érvényesíti azt az álláspontot, hogy konkrét szerződések nemteljesítése ügyében az egyedi jogsérelmek elbírálása a polgári bíróságok hatáskörébe tartozik. Ebben az esetben azonban nem önmagában a szerződéses kikötés nemteljesüléséről volt szó, hanem arról, hogy—az áru kelendőségének fokozása érdekében — a rövid határidőt megalapozatlanul reklámozta, s ezzel lehetetlenné tette azt a jogos elvárást, hogy a fogyasztó jól informált és döntéseiben szabad legyen.

A kartel szabályok alkalmazása

A versenytörvény kartellszabályai, a 14-17. §-ok tiltják a versenytársak közötti összehangolt magatartást, amely a gazdasági verseny kizárását vagy korlátozását eredményezheti, s egyben megfogalmazza a tilalom alóli mentesülés feltételeit. Az év során három kartellügyben döntött a Versenytanács, ebből kettő hivatalból indult. Marasztaló határozat egy született: a cukorkartell ügyében állapított meg a Versenytanács versenykorlátozó áregyeztető magatartást, amely jelentős készletfelhalmozás mellett is lehetővé tette, hogy az egyes vállalatok a piaci részarány csökkenésének kockázata nélkül, együttesen emelhessék az áraikat. A 11 vállalatra összesen 96 millió Ft bírságot szabtak ki. A cukorkartellügy tanulságai

közül fontos kiemelni azt, hogy várakozásaink szerint a versenykorlátozások — amelyek a közérdek szempontjából több hátránnyal, mint előnnyel járnak — az agrárrendtartási törvény életbelépésével sem kapnak szabad utat, bár úgy tűnik, egyes piaci szereplőkben van ilyen várakozás. Kétségtelen ugyan, hogy egyes termékkörökben a termékatanácsok irányárakat állapíthatnak meg, de a termékatanács — ha a törvénynek megfelelően szerveződik és működik — a piac különböző oldalán álló szereplők közös érdekei, nem pedig egy vertikum érdeke alapján dönt. Legfőképpen pedig a földművelésügyi miniszter minden versenykorlátozó döntése tekintetében köteles mérlegelni azt, hogy a megállapodás előnyei meghaladják-e annak hátrányait. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az agrárrendtartás keretében kialakuló piacsabályozások versenyjognak megfelelő volta a termékatanácsok komplex érdekegyeztető képességétől és a miniszteri mérlegeléstől függ. A rendtartás ilyen értelmű működésére még nincs tapasztalat.

A másik két kartellügy felmentő határozatai közül az egyik annyiban "újdonság", hogy saját tavalyi eljárásunk folyománya. Egy korábban lezajlott fúziós engedélyezési eljárásban az engedély feltételül kellett szabni, hogy a szindikátusi szerződésben foglalt versenykorlátozó megállapodás alapján se gyakoroljanak versenykorlátozó magatartást a felek. Ennek ellenőrzése történt meg hivatalból. Azt állapítottuk meg, hogy a felek magatartásában nem volt elmarasztalendő gyakorlat, s időközben a szindikátusi szerződés kifogásolt pontjait is törölték.

A kartellizációs tendenciákról tavaly írottak továbbra is fennállnak: a gazdaság mély szerkezeti átalakulása folytatódott, az üzleti élet bizonytalanságai jelentősek, a még mindig szűkülő piacokon a vállalatok inkább egymás rovására látják túlélést megvalósíthatónak, és ez a kartellizációs érdekek ellen hat.

A hivatal arra számít, hogy a piaci helyzet viszonylagos rendeződésével párhuzamosan a kartellpróbálkozások egyre nagyobb teret kapnak. Úgy határozott, hogy a kartell és az erőfölényes helyzetek szempontjából veszélyeztetettnek tekinthető piacokon rendszeres elemzéseket végez, s ennek alapján hivatalból indít a szükséges esetekben eljárásokat.

A versenytörvény 18. §-a alapján az idén az üzleti élet szereplői egyetlen esetben sem kérték annak előzetes megállapítását, hogy tervezett megállapodásuk nem esik-e kartelltilalom alá, vagy az előnyök és hátrányok mérlegelése alapján mentesül-e az alól.

A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés

A versenytörvény 20. §-a tiltja az erőfölénnyel való visszaélést. Míg 1992-ben e törvényhely alapján született a legtöbb versenytanácsi határozat (32; az összes ügy

31 %- a), addig 1993-ra ez az ügycsoport a harmadik helyre esett vissza (26 határozat; az összes ügy 26%-a), amelyből csupán 7 esetben állapított meg a Versenytanács erőfölénnyel való visszaélést, s 16 esetben találta megalapozatlannak a kérelmet. A marasztalások csekély aránya jelzi, hogy a kérelmezők nagyobb része vélt vagy valós, de nem jogellenes eszközökkel okozott sérelmek miatt fordult a hivatalhoz. Ebben az esetcsoportban a sérelmet szenvedett fél különösen fontos szerepet játszik a törvénysértés bizonyításában. Nem önmagában az erőfölény tényét, csupán az azzal való visszaélést tiltja a törvény, így a kérelmezőknek meggyőző bizonyítékokkal kell segíteniük a hivatal vizsgálatát ahhoz, hogy a jogsértés megállapítható legyen. Mivel még az erőfölényben lévő gazdálkodótól sem kívánható meg, hogy olyan szerződéseket kössön, olyan többletterheket vállaljon, ami számára végső soron veszteséget okoz, ezért ezekben az esetekben a Versenytanács nem avatkozott be a felek szerződéses viszonyaiba (pl. PRÍMAGÁZ új pb-gázcseretelep nyitása, CEREOLO flakonos étolajkiszolgálása). A határesetekben viszont a Versenytanács mindig a végső fogyasztó vagy felhasználó érdekeit szem előtt tartva igyekszik érvényesíteni a törvény előírásait, s avatkozik be, tereli a kiszolgáltatót a fél érdekében az erőfölényben lévő fél üzleti döntéseit a közérdek szempontjából is kívánatos irányba (pl. az AXEL SPRINGER szerződéskötéstől való elzárkózása esetén).

A Versenytanács elé került ügyek többségében a bepanaszolt fél helyi vagy regionális monopolhelyzetet élvezett. A 7 marasztaló határozat közül négy esetben az erőfölényben lévő fél — domináns pozícióját kihasználva — a szolgáltatás megtagadásával vagy annak kilátásba helyezésével igyekezett elérni, hogy a számára egyoldalúan előnyösebb árat elfogadtassa akiszolgáltatót helyzetben lévő partnerrel (pl. inotai gőzszolgáltatás, csóri tejfelvásárló, borsodnádasdi energiaellátó, kábeltelevíziósjel-megszüntető). Úgy tűnik, hogy bizonyos esetekben a domináns fél az üzletfeleivel meglévő — akár más természetű — vitát is hajlamos erőfölényes helyzetével visszaélve eldönteni, vagy az őt ért sérelmet ezzel szankcionálni (lásd Magyar Rádió és VICO vitája), míg az esetek más részében a kiszolgáltatót fél akkor is erőfölénnyel való visszaélést feltételez, amikor csupán az történik, hogy a piaci helyzet rosszabbodását, az inflációs hatásokat vagy más — a monopolhelyzetű felet is sújtó — kedvezőtlen feltételváltozást kíván a partner elfogadtatni, részben továbbhárítani (pl. napraforgómag-felvásárlás, temetkezési ügyek, szemétkerakási díj megállapítása). Érthető törekvés, hogy a gyengébb fél ilyenkor a versenyjogot is igénybe kívánja venni a köztük lévő erőkülönbség csökkentésére, kiegyenlítésére, a törvény azonban nem pótolhatja a korrekt üzleti kapcsolatokat, mindkét fél mérlegelési, megegyezési készségét. Még az ilyen "vesztett" ügyeknek is megvan az a nyeresége a felek számára, hogy egyrészt mindkét oldalt indoklásra, érvelésre, bizonyításra kényszeríti — s így átláthatóbbá teszi a jövőre nézve is a kapcsolatrendszerüket, ráirányítva a figyelmet

a teljesebb piaci információk fontosságára —, másrészt az erőfölényes féllel szemben állók számára nyilvánvalóvá teszi a közös fellépésben rejlő lehetőségeket, segít felszínre hozni a versenykonform megoldásokat, ezek kialakításának fontosságát (pl. napraforgómag-felvásárlás ügye).

Az 1993. évi ügyek ismét ráirányítják a figyelmet arra, hogy a helyi közszolgáltatások területén (temetkezés, szemétkerítés és -szállítás stb.), ahol a nem piaci és a piaci viszonyok együtt élnek, továbbra is sok a szabályozatlan, rendezetlen probléma, nem világos és sokszor egymásba folyik az egyes szereplők feladata, funkciója: egyszerre versenytárs és egyúttal monopolhelyzetű, kizárólagos jogot élvező, esetenként hatósági feladatokat is ellátó az egyik fél. Nem csoda, ha ebben a helyzetben a másik fél sokszor nem képes eligazodni, és akkor is erőfölénnyel való visszaélést vél felfedezni, amikor a partner csak a megváltozott viszonyokat közvetíti több-kevesebb fölénnyel (pl. Fővárosi Temetkezési Intézet). Minden piaci szereplő számára kedvezőbb lenne, ha a leadott jogkörben gyakorolt hatósági feladatok (ellátási kötelezettség díjmegállapítási joggal párosulva) nem keverednének a piacosan működő szolgáltatásokkal, s egyúttal a fogyasztói kontroll és az egyeztetés intézményei is kialakulnának. Ennek a helyzetnek a rendezése elsősorban önkormányzati feladat, de tapasztalataink alapján nem nélkülözhető némi kormányzati figyelem és segítség sem.

A jogalkalmazás és a jogértés fejlődését mutatja, hogy csupán egy esetben kellett amiatt elutasítani a kérelmet, mert a partner nem is volt erőfölényben. Két esetben más jogvita eldöntésére, illetve más jellegű jogsértés szankcionálására próbálták meg igénybe venni a törvénynek ezt a fejezetét, vélhetően a rövidebb eljárási határidő vagy a tágabb szankcionálási lehetőség miatt.

Az eljárásokat döntő részben az eladó-vevői viszonylatban kiszolgáltató fél indította. Négy esetben volt versenytárs a panaszt tevő fél, azonban az erőfölénnyel való visszaélést mindegyikük megalapozatlanul állította (pl. a magasabb piaci részarányú, egyúttal alacsonyabb önköltséggel dolgozó versenytárs árcsökkentését felfaló árazásnak érezte). Megkockáztatható, hogy ezekben az esetekben éppen a nagyobb gazdasági erő, a jobb piacismeret, a nagyobb hálózat stb. járul hozzá a hatékony piaci alkalmazkodáshoz.

A hét marasztaló döntésben összesen 6,25 millió Ft bírságot szabott ki a Versenytanács. A legkisebb bírság 50 ezer Ft (tejfelvásárló egyéni vállalkozó), a legnagyobb 3 millió Ft (MATÁV), a jellemző összeg pedig 1 millió Ft körüli. A MATÁV esetében a telefonáthelyezésre várakozóknak adott a monopolhelyzetű vállalat hiányos és félrevezető tájékoztatást, és ezáltal indokolatlan egyoldalú előnyöket tudott érvényesíteni. Az érintett — a MATÁV méreteihez, működési területéhez képest — nem túl nagy fogyasztói kör és az okozott kár alapján még így

is viszonylag magas bírságot kellett megállapítani. A többi esetben a kisebb érintett piac és a kevesebb piaci szereplő, illetve a jogsértés természete kevesebb bírságot indokolt.

Összességében — bár megállapítható, hogy az előző évhez képest csökkent (12-ről 7-re) az erőfölénnyel való visszaélés miatti marasztalások száma — még korai lenne azt a következtetést levonni, hogy érdemi elmozdulás következett volna be a gazdaságban a erőfölényes helyzettel való visszaéléseket illetően. Továbbra is fokozott figyelmet igényel ez a terület a Gazdasági Versenyhivatal részéről. A szabályozatlan területek, illetve az előkészületben lévő szabályozások — pl. a természetes monopóliumokra vonatkozóan — külön tennivalókat jelentenek, hiszen a jövőben az ilyen típusú ügyek előfordulására nagy hatással lehet a szabályozás is.

A szervezeti egyesülések, meghatározó befolyásszerzés ellenőrzése

A versenytörvény fúzió-ellenőrzési szabályai, a 23-26. § alapján 1993-ban három határozatot hozott a Versenytanács. Ebből két esetben azt mondta ki, hogy az adott tranzakciók nem esnek fúzió-engedélykérési kötelezettség alá. Az egyik eset, a MALÉV—ALITALIA ügye párhuzamosan folyt az olasz versenyfelügyelet eljárásával, de végeredményben a konkrét szerződések vizsgálatakor azt kellett megállapítani, hogy az ALITALIA által megszerzett 35%-os tulajdoni részesedés a szavazásokra és az üzleti döntések meghozatalára vonatkozó megállapodásokkal együtt sem eredményez a MALÉV felett meghatározó befolyást, tehát nem engedélyköteles a tranzakció.

A kiadott fúzióengedély a mosószergyártásban járult hozzá a piaci koncentráció növekedéséhez, tekintettel annak gazdasági előnyeire és arra, hogy a mosószerpiacon a verseny megmarad.

Áremelés előzetes bejelentése

A kormány által meghatározott körben — az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVH. törvény alapján — az erőfölényes piaci szereplő köteles az áremelést előzetesen bejelenteni, hogy a hivatal megvizsgálhassa, van-e az áremelés háttérben versenytörvénybe ütköző magatartás. 1993-ban négy ilyen bejelentést bíráltunk el, ebből kettőnél (fűszerpaprika, író-nyomópapír) nem volt fenntartásunk; a másik kettőnél azonban—mindkettő margarinár-emelés volt — az áremelést részben meg kellett tiltani, tekintettel arra, hogy az erőfölényes helyzetben lévő piaci szereplő részben bizonytalan, előrejelzett költségemelkedésekre hivatkozott. Az év folyamán, a pénzügyminiszter általunk is támogatott javaslatára, a fűszerpaprika és az író-nyomópapír kikerült az áremelés előzetes bejelentésére kötelezett körből. Év közben — a versenyfelügyeleti eljárások tapasztalatai alapján — azt is javasoltuk, hogy a

növényolaj és a margarin importliberalizációja történjék meg, mivel a külpiac versenyszabályozó hatása nélkül ezen a részpiacra nem biztosítható a hatékonysági kényszer. Javaslatunkat a kormányzat csak részben fogadta el.

A bírósági felülvizsgálatok tapasztalatai

A versenytörvény 41. §-a szerint az érdekeltek kérhetik a Versenytanács érdemi határozatainak bírósági felülvizsgálatát. Az eddigi beszámolóinkban csak a felülvizsgálati kérelmek számát tudtuk közölni, a felülvizsgálat időigénye következtében leginkább csak néhány elsőfokú ítélet megszületését jelenthettük. Ez alkalommal először azonban már érdemi tapasztalatokról is beszámolhatunk. Előre kell bocsátani, hogy ebben a résztémában éves szakaszolás nemigen adható, hiszen az események kiszámíthatatlan időeltéréssel követik egymást, különösen akkor, ha több szakasza is van az eljárásnak. (A versenyfelügyeleti eljárásokkal kapcsolatos ügyekben jellemzően 3/4 és bő egy év közötti időtartam alatt zárultak le az elsőfokú bírósági eljárások.)

Az elmúlt három év során hozott 280 versenytanácsi határozat közül 205 olyan volt, aminél gyakorlatilag is szóba jöhetett felülvizsgálati kérelem. Ebből 101 határozat felülvizsgálatát kérték az ügyfelek (49%). A marasztaló határozatoknál ez az arány magasabb (64%) és növekvő a három év során; az elutasító határozatoknál alacsonyabb (30%) és csökkenő. Az eddig kialakult felülvizsgálati arány igen kedvező abból a szempontból, hogy egy viszonylag fiatal joganyag normaként való érvényesülését nagyban elősegíti, ha az eljárási fokozatokat minél inkább kihasználják. A jogalkalmazás kikristályosodása szempontjából mindenképpen többletet jelent egy adott probléma kétszeri, esetenként háromszori megközelítése. Meg kell azonban jegyezni, hogy a kétféle határozattípus felülvizsgálata iránti igény különbségét minden bizonnyal az is magyarázza, hogy a marasztaló határozatok esetében a felülvizsgálati kérelem benyújtásának halasztó hatálya van a bírság megfizetésére, s a bírság kamatozás nélkül s jóval később lesz csak esedékes, még elutasított felülvizsgálati kérelem esetén is. (Ez is az ügyfeleink gazdasági racionalitását jelzi: 1993-ban — egy kivételével — minden olyan határozatunkat megtámadtak, ahol a bírság százezer forintnál nagyobb összegű volt.) Sajnos, néhány piaci szereplőnél az a szándék is tapasztalható, hogy a bírósági eljárás ideje alatt felszámolja vagy átmentse a céget, lehetetlenné téve a majdan jogerős ítélet után is a bírság behajtását.

Az eddig benyújtott 101 felülvizsgálati kereset 37%-a, 37 ügy jogerősen lezárult (29 az elsőfokú bíróságon, 8 a Legfelsőbb Bíróságon). A versenytanácsi határozatok túlnyomó részét a bíróság helybenhagyta. A 37 jogerősen befejezett felülvizsgálatban a bíróság határozatainkból a jogalap tekintetében mindössze egyet

változtatott meg, s hat továbbinál a bírságot mérsékelte. Van további 24 még nem jogerős bírósági ítélet is, a változtatási arányok ott is ehhez hasonlók, a Versenytanács által kirótt bírságok csökkentése szaporodott. Mindez összességében igen nagy jogalkalmazási harmóniára utal.

A bírósági eljárások során a versenytörvény több fontos elvi kérdésében már a Fővárosi Bíróság ítéleteiben is megerősítést nyert a hivatal álláspontja (a generálklauzula alkalmazása, a kérelmezői jogosultság, a versenytárs fogalma, a kelendőségfokozási célzat értelmezése a reklámmal kapcsolatban stb.). Néhány lényeges kérdést azonban csak a Legfelsőbb Bíróság ítéletei rendeztek. Ezek közül a legjelentősebb a társasági törvény és a versenytörvény kartellszabályai közötti összefüggés tisztázása: a Legfelsőbb Bíróság ítéletében leszögezte, hogy amennyiben egy közös vállalat igazgatótanácsának határozata a tagvállalatok gazdálkodótevékenységére nézve hoz versenykorlátozó rendelkezéseket, akkor a tagvállalatok versenyjogi felelőssége megállapítható, az ilyen határozat ugyanis tartalmát tekintve a tagvállalatok közötti megállapodásnak minősül. A Legfelsőbb Bíróság jogerős döntésére vonatkozó felülvizsgálati eljárásban megállapították, hogy a kartelltilalom a versenykorlátozó magatartásra attól függetlenül vonatkozik, hogy a versenytársak milyen jogi forma keretei között valósítják azt meg. Mindezzel a Legfelsőbb Bíróság határozottan gátat szabott minden olyan törekvésnek, ami egyébként törvényes jogi formák felhasználásával kísérelne meg versenykorlátozó magatartást legalizálni.

A Fővárosi Bíróság gyakorlatilag minden harmadik, a Legfelsőbb Bíróság pedig minden második ítéletében mérsékelte az általunk kiszabott bírságot, jellemzően és átlagosan az eredeti bírság mintegy kétharmadára. Egy alkalommal a Fővárosi Bíróság nem változtatta ugyan meg a Versenytanács által kiszabott bírságot, de a meghatározás

indokolásának hiányát eljárási hibaként értékelve újbóli meghatározás céljából visszaadta a Gazdasági Versenyhivatalnak. Miután a bírság kiszabása az esetek többségében mérlegeléssel történik, az eddigi eljárások eredménye, hogy a mérlegelés szempontjai egyre inkább tisztázódnak, de teljesen objektívvá sose válhatnak. Az egész problémakört a későbbi tapasztalatokkal együtt még tovább elemezzük. Nem volna kívánatos, hogy a bírságmérséklés esélye önmagában vonzóvá tegye a felülvizsgálati joggal való élest.

Más versenyfelügyeleti területek

A bank-, értékpapír- és biztosítási szektorokban a versenyfelügyeleti jogkört a Bank-, az Értékpapír- és a Biztosításfelügyelethez rendelte a versenytörvény 52. §-a. A versenyfelügyeleti feladatok ellátásához azonban az ágazati törvényekben

rendezett eljárási szabályok is szükségesek, amelyek egyedül a pénzügyi törvényben álltak rendelkezésre. Ennek ellenére az év során felmerült versenyjogi problémát is tartalmazó kevés ügyet a szakmai felügyelet azonos módon kezelték.

Szinte valamennyi kérelem a tisztességtelen verseny és a fogyasztók megtévesztésének tilalmát megfogalmazó rendelkezéseket érintette. Ezért, ha a sértett fél kártérítésre is igényt tartott, az esetet inkább bíróság elé vitte; ha viszont csak a másik fél elmarasztalása volt a célja, azt indokolt esetben az illetékes felügyelet szakmai hatáskörében eljárva tette meg.

A pénzügyi törvény módosításával a bankszféra versenyfelügyelete 1994. január 1 - jétől átkerült a Gazdasági Versenyhivatal hatáskörébe, és ezt a megoldást tartalmazza a biztosítási szektorral kapcsolatban az új biztosítási törvényre készített tervezet is.

III. EGYÉB VERSENYPOLITIKAI TEVÉKENYSÉG

Véleményalkotás a versenyt érintő kérdésekben

A versenytörvény 58. § (2) bekezdése szerint a Gazdasági Versenyhivatal elnöke külön felkérésre írásbeli véleményt ad az Országgyűlésnek a gazdasági versenyt érintő napirendi pontjaihoz. Az 1992. évi néhány felkérésről beszámolva jeleztük, hogy kívánatosnak tartanánk a megkérdések gyakoribbá válását. 1993-ban egyetlen ilyen megkeresés sem érkezett.

A versenytörvény 61. §-a értelmében a versenyt érintő kérdésekben a kormány kérheti a versenyhivatal véleményét. Felkérés ugyan nem érkezett, de a téma sürgős és fontos voltára tekintettel az Európai Társulási Megállapodás versenyjogi, illetve a

versenyjoggal szorosan összefüggő más rendelkezéseinek végrehajtása témakörében előterjesztést készítettünk a kormány gazdasági kabinetje részére, a munka az előterjesztés és a kabinet döntése alapján folyik. A hivatal elnöke meghívottként rendszeresen részt vesz a gazdasági kabinet ülésein.

Jogszabály-véleményezési tevékenység

A versenytörvény 60. §-a szerint a miniszterek kötelesek a versenyt korlátozó, kizárólagos jogokat biztosító vagy az árakra és értékesítési feltételekre előírásokat tartalmazó jogszabálytervezetéről a versenyhivatal véleményét kikérni. Szerepünk az államigazgatás egyeztetési rendjében kialakult, és elismerést nyert; ennek ellenére előfordul, hogy egy-egy — a versenyt befolyásoló — jogszabály elfogadásáról csak utólag értesülünk.

Az előző évhez hasonlóan közel 200 jogszabálytervezettel kapcsolatban fejthettük ki álláspontunkat. Ennek során — a verseny szabadságának, a verseny egyenlő esélyeinek szempontjai mellett — minden esetben a piac átláthatóságának javítását, a fogyasztók érdekeinek érvényesíthetőségét, s nem utolsósorban az Európai Megállapodásból fakadó jogharmonizáció versenyjogi követelményeinek figyelembevételét képviseljük. Az ármegállapító jogszabályok véleményezésekor a szabályozás hatásmechanizmusát és diszkriminációmentességét vizsgáljuk. Munkánkat sok esetben nehezítette az egyeztetés rendjében tapasztalható kapkodás, a "sürgős" és a "soron kívüli" véleménykérés és a jogszabálmódosítások indokolásának hiánya.

A piacra lépés körülményeit befolyásoló - új szabályok közül elsősorban az agrárrendtartás érdemel említést, amelynek előkészítési, egyeztetési munkái még az előző évre nyúltak vissza. Az agrárpiaci rendtartásról szóló törvény a miniszter felelősségévé teszi egyes versenykorlátozó kartellekkel kapcsolatosan az előnyök és hátrányok mérlegelését. Az előkészítés során — és a törvény végleges formájában is — mindvégig aggályosnak tartottuk, hogy az ún. rendtartás tárgyi hatályába tartozzon (tartozhasson) minden élelmiszertermék, függetlenül a vertikumban elfoglalt helyétől (alapanyag-termelés, feldolgozás, kereskedelem). Ennek ugyanis egyenes következménye, hogy a rendtartási törvény minden vállalkozóra kiterjed (kiterjedhet), tehát az alanyi hatály tekintetében is az egész vertikumot átöleli. A rendtartás alappilléreként létre jövő terméktanácsi rendszer piacsabályozási tevékenysége szélsőséges esetben — a stabilitást szolgáló törekvései mellett — a fejlődést inspiráló gazdasági versenyt túlzottan is kiiktathatja. Végül is kompromisszumot kötöttünk a tekintetben, hogy amennyiben a terméktanácsok

révén megvalósuló — és miniszteri elismeréssel is bíró — mennyiségi és árkorlátozások (megegyezések) létrejönnek, akkor az ágazati miniszter még a jóváhagyás előtt a versenyre gyakorolt hatások szempontjából mérlegelje a megegyezéssel járó előnyöket és hátrányokat, s ennek függvényében saját felelősségére döntsön.

Mivel aggályaink nem múltak el, e jogszabály működését állandóan figyelemmel kísérjük. Sajnos, az eddigi gyakorlat csak erősítette fenntartásainkat. Mind a mai napig egyetlen termék tanács sem tudott eleget tenni a követelményeknek, így miniszteri elismerést sem kapott. A termék tanácsokban részt venni hivatottak mindegyike saját érdekeit kívánja érvényesíteni megállapodásos formában, ami óhatatlanul sérti a többi partner érdekeit.

Szinte egyértelmű, hogy e törvény koncepciója részben hibás. Egyre inkább bebizonyosodik, hogy működő piacok — a termelő által elérhető információk, kereskedelmi csatornák, alkulehetőség, szerződéses rendszerek — nélkül a rendtartás fegyelme az érdekelteknek csak megengedhetetlenül szűk körére nézve érvényesíthető, az árgaranciák nem működnek (spekulánsok által kijátszhatók), a támogatások "elvesznek" a következő vertikumokban, s töredékük jut el az alapanyag-termelőkhöz.

Az egyik legnagyobb vihart kiváltott szabályozás az importtermékek kötelező bevizsgálását előíró ún. "KERMI rendelet" volt, amelyet fogyasztóvédelmi szempontok miatt támogattunk, bár végrehajtása sok nehézség közepette történt. A jogérvényesítés feltételeit javítja az év elején megjelent rendeletmódosítás, ami lehetővé teszi más minősítő intézetek igazolásának elfogadását is. Szintén a fogyasztók érdekérvényesítési lehetőségének megteremtése indokolta a csomagküldő kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások anonimitásának megszüntetését. Tekintettel a hivatalhoz érkező sok panaszos levélre s a lefolytatott eljárásainkra, ténylegesen itt tudtunk leginkább támaszkodni saját tapasztalatainkra a jogszabály véleményezésekor.

Változatlanul a szabályozott piacok neuralgikus pontja a városi taxiközlekedés. A piacra lépés feltételeit szigorító rendelkezéseket magunk is szorgalmaztuk, a kontingentálást viszont elleneztük. (E megoldás alkotmányellenességét az Alkotmánybíróság vizsgálja.) A szabályozás hatása még nem érzékelhető; a taxiőrök manipulálási lehetősége miatt a jogszabály végrehajthatósága átmenetileg kétségessé vált. Új jelenség, hogy a taxiszámla igénylésétől való elállás sajátos áruként jelenik meg a taxis és az utas kapcsolatában.

Az elmúlt év során talán a legtöbb vitánk a távközlés tarifaszabályozása körül volt az illetékes minisztériummal. Álláspontunk szerint az árszabályozásnak a monopolhelyzetben lévő gazdálkodóval szemben a hatékonysági kényszert egyértelműen közvetítenie kell, ennek az elvárásnak azonban a kialakított árszabályozási módszer nem felel meg. A távközlésért felelős minisztérium szempontjai között a privatizációval elérhető költségvetési bevétel és a minél magasabb koncessziós díj dominált a verseny funkciói közé tartozó fogyasztói érdekérvényesítéssel szemben.

Ahogy az előző évi beszámolóinkban rámutattunk, most is jelezzük, hogy számos, a verseny szempontjából jelentős jogszabály hiányzik. Így például a közszállítások (közbeszerzések) szabályozása, az energiatörvények, a vízi és a légi közlekedés törvényi újraszabályozása, a vámtörvény, a fogyasztóvédelmi törvény, a reklámtörvény és nem utolsósorban a sajtó- és a médiumtörvény.

IV. EGYÉB INFORMÁCIÓK

A versenyjogi ismeretek terjesztése

A hivatal 1993-ban is figyelmet fordított a versenyjogi ismeretek terjesztésére. Igyekeztünk a különböző fórumokon, médiumokon keresztül egyre szélesebb körrel megismertetni a magyar és a nemzetközi versenyjogot, annak működését, versenypolitikai és a versennyel összefüggő más kérdéseket.

Körülbelül ötven alkalommal tartottak előadásokat munkatársaink különböző helyeken, a leggyakrabban jogászokból, közgazdászokból és üzletemberekből álló hallgatóság előtt. Mintegy tíz előadás szólt felsőoktatási intézmények hallgatói számára. Ezenkívül iskolai rendszerű oktatás keretében a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen, az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán, és a Külkereskedelmi Főiskolán tartottak munkatársaink versenyjoggal kapcsolatos kurzusokat. Két alkalommal már középiskolai meghívást is kaptunk előadás tartására.

A hivatal 1993-ban is igyekezett kihasználni publikációs lehetőségeit. A közvélemény és így a sajtó érdeklődésére számot tartó ügyekkel kapcsolatban munkatársaink számtalanszor adtak felvilágosítást vagy interjút az érdeklődő újságíróknak. A hivatalban dolgozók mintegy harminc önálló, versenyjoggal, illetve

versenypolitikával foglalkozó publikációt jelentettek meg a múlt évben szakmai folyóiratokban vagy napilapokban.

A hivatal néhány fős stábja többször konzultált különböző, jelentős piaci befolyással rendelkező iparvállalatok vezetőivel. E látogatások célja, hogy javítsa a felek közötti kommunikációt, és a vállalkozók e fontos csoportja között terjessze a versenyjoggal és a hivatal működésével kapcsolatos tudnivalókat.

Év végén alakult meg a Magyar Versenyjogi Egyesület, amelynek hivatalunk alapító tagja. Az egyesület érdemi tevékenységet 1993-ban még nem fejtett ki, de reményeink szerint a versenyjogról és annak alkalmazásáról való közös gondolkodás, a külföldi tapasztalatok megismerésének hasznos színtere lesz. Sokat tehet majd a versenyjog megismertetése terén is, s az egyesület segítségével hivatalunk is hatékonyabban folytathatja ez irányú munkáját.

Továbbra is működik az ELTE Állam- és Jogtudományi Karával közös irodalomfigyelési tevékenységünk. Ennek során a nemzetközi versenyjogi és versenyelméleti ismeretanyag gyűjtése, illetve megjelentetése folyik, részben a szakmai közvélemény egésze, részben — a hivatalon belül megjelentetve— munkatársaink számára.

Az elmúlt évben is havonta megjelentettük hivatalos lapunkat, a Versenyfelügyeleti Értesítőt. 1993 elejétől áttértünk a saját előállításra, és bővítettük a lap profilját is. A versenytanácsi és bírósági határozatokon, jogértelmezéseken kívül rendszeresen közlünk a versenyjoggal vagy versenypolitikával kapcsolatos elméleti írásokat, elemzéseket.

Együttműködés más szervezetekkel

A korábbi gyakorlatnak megfelelően ez évben is folyamatos volt a kapcsolat a Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőséggel és a KERMI-vel. Az ellenőrzések során szerzett információk, illetve fogyasztói panaszok alapján értékes jelzéseket adtak részünkre, és több esetben került sor egy-egy eljárás kapcsán konkrét együttműködésre az eddig keletkezett vizsgálati anyagok átadásával (pl. UNIQUE Transtrade, California Fitness, Geoproduct Kft. stb.).

Együttműködési megállapodásokat kötöttünk a VPOP-val és az APEH-hel annak érdekében, hogy az eljárásokhoz esetenként szükséges információk átadására szervezett keretek között kerülhessen sor.

Nemzetközi kapcsolatok

Az 1993-as év három kiemelkedő eseményt hozott a nemzetközi együttműködés terén.

1. Február elején került sor az EK—magyar Vegyesbizottság második ülésére, Budapesten. Ezen megtartotta megalakuló ülését az EK—magyar Versenyjogi Albizottság. Az Albizottság megalkotta a szervezet működési szabályzatát, valamint kidolgozta a társulási megállapodás versenyjogi rendelkezéseinek végrehajtására vonatkozó ütemtervét. Az év során a munka az ütemterv szerint haladt, és az EK Bizottság IV. Főigazgatóságával együttműködve jelentős előrelépés történt az Európai Megállapodás vállalatokra vonatkozó versenyjogi rendelkezései végrehajtási szabályainak kidolgozása terén. (A szabálytervezet várhatóan 1994 közepére készül el végleges formájában.)
2. Az év első felében tűzte napirendre az OECD Versenyjogi és Versenypolitikai Bizottsága a Gazdasági Versenyhivatal 1992. évi tevékenységének részletes értékelő *átvilágítását*. Nem OECD—tagállam versenyfelügyeleti tevékenységét ilyen elemzően első ízben Magyarország esetében tekintette át ez a rangos fórum, és — az USA és Németország versenyhivatalainak opponensi közreműködésével — egyértelműen pozitívnak értékelte a magyar versenyjog alkalmazási gyakorlatát.
3. A Gazdasági Versenyhivatal meghívására kétnapos eszmecserére került sor Visegrádon a visegrádi országok versenyhivatalainak vezetői között, az év második felében. A találkozón az általuk is hasonló megfogalmazással vállalt Európai Megállapodás belső kötelezettségeinek megvitatására került sor. Javaslatot fogadtak el a Közép-európai Szabadkereskedelmi Megállapodásban szereplő versenyjogi szabályok végrehajtására vonatkozóan, valamint megállapodtak, hogy a hivatalok képviseltetni fogják magukat egymás különböző szakmai rendezvényein. Erre azóta több alkalom is adódott.

Nemzetközi együttműködésünk keretében rendszeresen részt vettünk az OECD Versenyjogi és Versenypolitikai Bizottságának szakmai rendezvényein. Megfigyelői státusunk révén bekapcsolódtunk az OECD—tagállamok versenyhatóságainak információs rendszerébe, s az ott kialakult rendszerben a magyar gyakorlatról évente mi is információt adunk. Munkatársaink képviselik hivatalunkat az OECD említett bizottsága által a közép- és kelet-európai országok versenyhivatalai számára rendezett versenyjogi szemináriumokon.

Jelentős szakmai támogatást jelent az amerikai Igazságügyi Minisztérium Antitröszt Részlegének, valamint a Szövetségi Kereskedelmi Bizottságnak az US AED által finanszírozott tanácsadói programja. Ennek keretében rövidebb-hosszabb időtartamra amerikai szakértők tartózkodtak hivatalunkban, és mód nyílt a magyar szakértők egyesült államokbeli szakmai útjára is.

A hivatal működési feltételei

Az 1993. év végén a hivatal létszáma 113 fő volt. A bankok versenyfelügyeletének átvétele kapcsán szükséges új belső szervezeti egység létrehozása érdekében év végén pályázatot hirdettünk, s így 1994 elején a hivatali létszám 6 fővel bővült. Az Országgyűlés által jóváhagyott költségvetési támogatás 210 millió Ft volt, ami a hivatal működőképességét biztosította. A szigorú összeférhetlenségi szabályok miatt a hivatal munkatársainak jövedelmi szintje számos feszültséget okoz, a munkatársak reáljövedelme csökkent. Az eltávozottak pótlásának egyre nagyobb a jövedelembeli akadálya, miközben ugyanezen ok miatt egyre nagyobb a más munkahelyek vonzása. A köztisztviselői törvény előírásai miatt felmerülő sajátos problémáink kezelésére eddig nem sikerült megoldást találni.

Az Állami Számvevőszék az 1992. évi zárszámadás, valamint az 1994. évi költségvetési javaslat megalapozottsága témakörökben tartott 1993-ban célvizsgálatot a hivatalnál. A vizsgálatok kifogásokat nem emeltek. Az 1994. évi költségvetés vizsgálatánál az ÁSZ megállapította, hogy a béralap előirányzat nem nyújt lehetőséget a létszámfeltöltöttség elérése esetén a köztisztviselői törvény szerinti kifizetések (jutalom, 13. havi fizetés) biztosítására.

A hivatal is részt vesz a központi államigazgatási szervek informatikai koordinációjában az erre vonatkozó kormányhatározat alapján. Fontos előrelépésként értékelhető, hogy képesek leszünk az Európai Közösség adatbázisainak elérésére, ami segítséget nyújt a várható versenyfelügyeleti együttműködéshez.

V. A VERSENYTÖRVÉNY MÓDOSÍTÁSÁNAK MUNKÁLATAIRÓL

Az előző évi parlamenti beszámolóink röviden érintette a versenytörvény módosításának indokait, várható tartalmát és az előkészítő munkák vitelére vonatkozó elképzeléseinket. A szakmai munka az elmúlt időszakban széles körben megindult, és a felmerült kérdések többségéről ma már koncepcionális elképzeléseink vannak. Az eddigi munkában a hivatal munkatársai a hazai és külföldi alkalmazási tapasztalatokfeldolgozásával vettek részt, az anyagi jogi kérdések vizsgálatában és elméleti megalapozásában az MTA Állam- és Jogtudományi Intézete kutatói, az eljárásjogi módosítások megalapozásában az ELTE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszékének munkatársai voltak segítségünkre. Nem elhanyagolható segítséget kaptunk külföldi versenyjogi szakértőktől, főleg az EK-harmonizáció fontosabb kérdésköreiben.

Mindezen munkák eredményeként közvonalazódik a törvényt módosítás szükségessége és jellege. A viszonylag friss versenyjog — amely mind koncepciójában, mind konkrét megoldásaiban lényegében bevált — szükségszerűen átesik az adaptáción. Célunk, hogy — elsősorban a jogbiztonság érdekében — lehetőleg ne változzék túl sokat, de az alkalmazást segítő, megérett változások és az EK-jogharmonizáció követelményei teret nyerjenek.

Anélkül, hogy a koncepció tartalmát megelőlegeznénk, röviden szólunk az eddig körvonalazódott módosítási javaslatokról, vizsgálati irányokról, a törvény paragrafusai sorrendjében. A **törvény hatályával** kapcsolatban a területi hatály tekintetében a hatásvég kimondásának lehetőségét vizsgáljuk, amely azt eredményezné, hogy a külföldön történő versenytörvénytörvénysértésre is kiterjedne a hatály, ha annak hatása Magyarország területén jelentkezik. Az alanyi és tárgyi hatály módosítása több fontos változást céloz meg: a befektetés, tulajdonszerzés mozzanatát is bevonó értelmezésűvé kell tenni a gazdasági tevékenység jelenleg másként rögzített fogalmát s a hatályt a piacon ténylegesen szereplő valamennyi jogalanyra ki kell terjeszteni. A **generálklauzula** — amely igen fontos szerepet töltött be az eddigi jogalkalmazásban — azért kerül vizsgálatra, hogy biztonsággal megteremthető legyen az egyensúly a jogalkalmazó általi ésszerű, jogfejlesztő értelmezés lehetősége és a klauzula esetleg túlságosan kiterjedő, jogbizonytalanságot okozó alkalmazása között. A **tiszteességtelen versenyt tilalmazó** szabályok körében néhány új tényállás megfogalmazását fontolgatjuk a gazdasági életben tapasztalt új jelenségek kezelhetősége érdekében. A **fogyasztók megfélemlítésének tilalmára**

vonatkozó szabályoknál, már megfelelő mennyiségű alkalmazási tapasztalattal rendelkezve — s hallgatva azokra az elméleti szakvéleményekre, amelyek a versenyjog tekintetében: az objektív felelősség erősítését szorgalmazzák —, az alapvető változtatási szándék a kelendőség fokozása célzatosság elhagyását javasoljuk. Ezen túlmenően olyan pontosításokat tervezünk, amelyek a fogyasztói és versenytársi sérelmeket okozó megtévesztő magatartások teljesebb körűvé tételét szolgálják, s más piacgazdaságokban is jól működnek (különösen előnyös vásárlás hamis látszata, a nem közvetlenül az árura, hanem a vásárlási, fizetési módra vagy magára a cégre vonatkozó megtévesztések stb.). **A kartellszabályok** körében sok módosítási lehetőséget vizsgáltunk. Bizonyos, esetleg kívánatos módosításokra a jogalkalmazás időközben választ adott — ilyen a Legfelsőbb Bíróság ítélete —, pillanatnyilag megfelelő jogalkalmazással, az EK-harmonizáció is biztosíthatónak látszik. Lehetséges azonban, hogy a további munkák során olyan alternatív javaslat alakul ki, ami az egyértelműség kérdését az EK-szabályok tényleges átvételével oldja meg, mivel ma még kevés a hazai jogalkalmazási eset ahhoz, hogy az töltse be az iránymutató szerepet. **A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés** tilalmában az eddigi, szépszámú jogalkalmazási tapasztalat alapján lehetőség van rugalmasabb erőfölénydefiníció megalkotására, és a visszaélés példálózó eseteinek némi pontosítására. **A fúzióellenőrzésben** alternatív koncepció körvonalazódik. Az egyik szerint csak pontosítás történne (részben, a hatállyal is összefüggően, a tényállások pontosítása az engedélyezési küszöbértékek jellege és mértéke tekintetében, részben a más piacgazdaságok kétfokozatú, az egyszerűbb esetekben lényeges eljárásgyorsító technikájának az átvételét célozzuk meg). Felmerül azonban egy olyan lényeges eljárás módosítási változat is, amely szerint az egész fúzióellenőrzés kikerülhetne a versenytörvénysértés eseteire egyébként alkalmas szerkezetű versenyfelügyeleti eljárások köréből: nem a Versenytanács hozna bíróság előtt megtámadható határozatot, hanem a hivatal tisztán államigazgatási jellegű határozata a kormány vétőjével (vagy más típusú állásfoglalásával) kombinálná. Ezzel kidomborodna, hogy fúzióengedéllyel nem törvénysértésről, hanem gazdaságpolitikai mérlegelésről van szó a versenyviszonyok jövőbeli alakítása érdekében.

Az **eljárásjog** vizsgálata nagyon nehéz kérdéseket hozott felszínre. Ezek jelentős részben éppen a versenyjog sajátosságaival függnek össze, s ezért nemigen képzelhető el túlzott egyszerűsítés a hivatal tényfeltáró és határozathozó kettősségét illetően. A módosítási koncepció jelenleg még nyitott, de a fő kérdés az, hogy az államigazgatási eljárás szabályai milyen módosításokkal teszik lehetővé gyorsan és hatékonyan — s ugyanakkor megfelelő jogi garanciákkal — az ügyek felderítését, s milyen eljárási szabályok szolgálják jól ugyanezt a határozathozatali szakaszban.

Beláttuk, hogy a nagyon gyenge végrehajtási szabályok tekintetében a mi lehetőségeink jelentős mértékben függenek az egész végrehajtási szabályrend fejlődésétől, azonban a bírság hatékonysága érdekében szükséges és lehetséges is néhány erősítő szabály megalkotása.

Mindaz, amit eddig röviden felvázoltunk, egy, a nyár elejére általunk összeállítandó koncepcióban, s aztán egy kodifikációs munkaszakaszban véglegesíthető. Tekintettel arra, hogy az EK-harmonizáció határidős, a módosításokat 1994 végéig célszerű a parlamentnek eldöntenie.

Budapest, 1994. március 11.

Dr. Vissi Ferenc

Gazdasági Versenyhivatal elnöke

Melléklet

Az 1993. évi versenyfelügyeleti eljárások néhány jellemző adata

a) A versenyfelügyeleti eljárások száma :		284	
— 1992-ről áthúzódó eljárások száma		32	
— 1993-ban indult eljárások száma	252	Összesenbői:	
— kérelemre indult		267	
— hivatalból indult		17	
— egyéb			
b) Befejezett eljárások száma:		245	
Ebből:			
— vizsgálati szakaszban határozattal lezárva		135	
— vizsgálati szakaszban más üggyel egyesítve		2	
— versenytanácsi határozattal lezárva		101	
— versenytanácsi szakaszban más üggyel egyesítve		7	
c) Folyamatban lévő" eljárások száma:		39	
Ebből:			
— vizsgáló szakértőknél		28	
— versenytanácsnál		11	
d) A versenytanácsi határozatok üggtípusok szerinti összesítése:			
	1991	1992	1993
Generálklauzula	11	24	35
Tisztességtelen versenycselekmény	—	1	1
Fogyasztók megtévesztése	6	24	29
Kartell	5	3	3
Kartell előzetes véleményezése	3	2	—
Gazdasági erőfölénnyel való visszaélés	28	32	26
Fúzió	5	8	3
Bíróságon indított peres ügy	—	1	—
Bíróságtól bírságkiszabásra kapott ügy	1	1	—
Áremelés előzetes bejelentése	5	64	A
verseny törvény 65. § alkalmazása („régikartell”).	13	—	—
Összesen:	77	102	101

11.

1992 1993

e) A Versenytanács által hozott határozatok tartalma

A határozat jellege		Határozatok száma		A felülvizsgálni kért határozatok aránya (%)
		Összes	Felülvizsgálni kért	
1. Marasztalás	1991	30	11	36,7
	1992	45	30	66,7
	1993	40	33	82,5
	Összesen:	115	*74	64,3
2. Elutasítás	1991	13	6	46,2
	1992	35	11	31,4
	1993	42	10	23,8
	Összesen:	90	27	30,0
3. Együtt (1+2)	1991	43	17	39,5
	1992	80	41	51,2
	1993	82	43	52,4
	Összesen:	205	101	49,3

Megjegyzés: Hiányban jogsértés hiányában közül négyet, kérelme részleges elutasítása miatt a kérelmező is megtámadott. 3

Kérelem elutasítás	35	4
		2
Vtv I.fejezetébe tartozás vélelme miatt	7	1
hatáskörhiány miatt	1	3
jogsértés hiánya miatt	12	1
		9
megalapozatlanság miatt	12	1
		2
egyéb okból	3	7
Egyéb	2	1
kereset benyújtása bírósághoz	1	-
bírság kiszabása	1	-
áttétel más szervhez	-	1

f) A szakértői határozattal lezárt ügyek megoszlása	119	135
Kérelem visszavonása miatt	15	3
		1
Hiánypótlás elmulasztása miatt	85	9
		3
Egyéb ok miatt	19	1
		1

h) A felülvizsgálati keresetek állása a bíróságon

A megtámadott határozatok közül	1991	1992	1993	Össz.	Megváltoztatott	
					jogalap	bírság
1. Jogerősen befejezett	10	24	3	37	1	61
ebből:						
<i>I. fokú (Fővárosi) Bíróságon</i>	7	19	3	29	-	3
<i>II. fokú (Legfelsőbb) Bíróságon</i>	3	5	-	8	1	3
2. Nem jogerős I. fokú ítélet van	4	14	4	22	2	7
3. Folyamatban van az I. fokú bíróságon	3	3	36	42	-	-
Összesen	17	41	43	101	3	13

i. Marasztaló versenytanácsi határozatok

A jogsértő magatartás megnevezése	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege eFt
A generálklauzula alapján jogsértőnek minősített piaci magatartások			
Tiltott reklám	3. § (2)	Avenir Budapest Kft	2.500 2.300
		Magyar Hírlap Könyv- és Lapkiadó Rt	1.800
		Népszabadság Kiadó és Nyomdaipari Rt	60
		PR Kontakt Vállalkozáspolitikai Hetilap Kft	
		Reform Hírmagazin Lap- és Könyvkiadó Rt	1.100
		Leo Burnett Budapest Kft	2.000
		Esti Hírlap Könyv- és Lapkiadó Rt	700
		Kurír Lap- és Könyvkiadó Rt	1.500
		Kisalföld Kiadó Bt	400
		Egri Dohánygyár Kft	20.000
Megtévesztő reklám	3. § (2)	VERITÁL Kft	30
Az ügyfél tájékoztatásának elmulasztása	3. § (2)	MÁV	50
A szerződéses partner tájékoztatásának elmulasztása	3. § (2)	Budapest Sportiroda és Sportmarketing Ügynökség	50
A termelők tájékoztatásának elmulasztása a felvásárlás átvételi feltételeiről	3. § (2)	Nagy Gábor (vállalkozó)	5
A fogyasztók hiányos és nem egyértelmű tájékoztatása	3. § (2)	Bakker Holland Kft	2.000
Hamis látszat keltésére alkalmas reklám, illetve egyéb tájékoztatás	3. § (2)	K+EM Kft	20
Lemásolt kezelési útmutató (engedély nélküli) terjesztése áruhoz mellékelve	3. § (2)	Hungarotrade Kereskedelemfejlesztési Kft	15
Kizárólagos forgalmazási jogot biztosító megállapodás és az abban foglaltak tényleges gyakorlása	3- § (1)	MÁV . Resti Kft	1.000 1.000

A jogsértő' magatartás megnevezése	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege eFt
A piac működése megzavarására alkalmas üzleti tevékenység	3. § (2)	Interreklám Marketing és Kiálításszervező Kft	0
A vevő kiszolgálásának (indokolatlan) megtagadása	3. § (2)	GEMENC-PLAST Rt	0
Termék forgalombahozatala megtévesztő külsővel	3. § (2)	IRKA Gmk	50
Hatósági engedély nélküli forgalmazás	3. § (2)	Fitness Products Kft Amfit Kft	500 500
Összesen: 18 határozat		bírság:	'980
A fogyasztók megtévesztése tilalmába ütköző' magatartások			
Megtévesztő reklám; forgalmazási előírások be nem tartása	11. § (2) a) 3. § (2)	K.B.Kereskedelmi és Maketing Bt Selyem Út Kft Zoikasz Nesztorasz (vállalk.)	0 50 10
Megtévesztő tájékoztatás	11. § (2) a)	Magyar Kuttyások Szövetsége	15
Megtévesztésre alkalmas, ill. valótlan közlést tartalmazó tájékoztatás; engedély nélküli forgalmazás	11. § (1) 11. § (2) a) 11. § (2) c) 3. § (2)	Biotonic Kereskedelmi és Csomagküldő Kft	'000
Megtévesztésre alkalmas hiányos tájékoztatás	11. § (1)	Magyar Könyvklub Terjesztő és Kiadó Kft	'000
Megtévesztésre alkalmas (hiányos, pontatlan) tájékoztatás nyújtása	11. § (1)	Halértékesítő és Szolgáltató Kft	100
Megtévesztésre alkalmas tájékoztatás (nyereményjáték szervezése keretében)	11. § (1)	Home Shopping Kft	'000
Megtévesztésre alkalmas tájékoztatás készpénznyereményről	11- § (1)	DIRECT Shopping Internationale Kereskedelmi Kft	'000
Lényeges információ elhallgatása	11. § (1)	Citroen Centrum Automobil Francé Kft	100
Megtévesztésre alkalmas, valótlan és egyben hiányos tájékoztatás; a vevőkör kialakításának módszere	11- § (1) 11. § (2) a) 3- § (2)	TOP-TRADING Hungary	'000
Megtévesztésre alkalmas reklám megjelentetése	11. § (2) b)	ALISCAVIN Rt	10

A jogsértő' magatartás megnevezése	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege eFt
Megtévesztésre alkalmas áruösszehasonlítás - reklámban	11. § (2) b)	IMAGE Imports Kft	300
		HAAS & Singer Alapítvány	100
Megtévesztés -felelőtlen vállalással; - elhallgatással	11. § (1) 11. § (2) c)	Unique Transtrade Kereskedelmi és Szolgáltató Kft	100.000 1
Megtévesztésre alkalmas árjelző használata	H. § (1) 11- § (2) d)	UTINFORM Utazási Informatikai Szolgáltató Kft	100
Összesen: 14 határozat bírság: 163.935			
A versenykorlátozás tilalmába ütköző' piaci magatartások			
Összehangolt magatartás, mely egységes ajánlati árak kialakítására, ill. a bevezetési időpont egyeztetett megállapítására irányult	14. § (1); 14. § (2)	Mátra Cukor Rt Szerencsi Cukorgyár Rt	15.000 9.000
		Szolnoki Cukorgyár Rt Petőházi Cukoripari Rt	11.000 9.000
		Kaposvári Cukoripari Rt Kabai Cukorgyár Rt	7.000 14.000
		Ácsi Cukoripari Rt Sarkadi Cukorgyár Rt Sárvári Cukorgyár Rt Mezőhegyesi Cukorgyár Rt Ercsi Cukorgyár Rt	5.000 8.000 7.000 9.000 2.000
Összesen: 1 határozat		bírság:	96.000
A gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmába ütköző' magatartások			
Részleges díjhátralék miatt szolgáltatás beszüntetése; és külön díj felszámítása annak visszaállításáért	20. §	CATV Építő- Szolgáltató Kft	300
Szerződésben egyoldalú kikötés és indokolatlan elzárkózás a szerződéskötéstől	20. § a) 20. § b)	Tóth Sándomé (vállalkozó)	50
Egyoldalú szerződési ajánlat el nem fogadása miatt a szolgáltatások beszüntetése	20. § a)	KOVÁCS Acél- és Fémszerkezet Készítő Rt	800

A jogsértő' magatartás megnevezése	A marasztalás alapja	A marasztalt vállalkozók neve	A kiszabott bírság összege eFt
Szerződési feltételek tárgyalásától való elzárkózása; a szolgáltatás megtagadása	20. § b)	Bakonyi Erőmű Rt	1.000
Szerződéskötéstől való indokolatlan elzárkózás	20. § b)	AXEL-Springer Budapest Kiadói Kft.	100
		Magyar Rádió	1.000
Másik fél gazdasági döntéseinek indokolatlan előny szerzése céljából történő befolyásolása	20. § c)	MATÁV Rt	3.000
Összesen: 7 határozat		bírság:	6.250
Mindösszesen: 40 határozat		bírság:	304.165

A Gazdasági Versenyhivatal (GVH)

A Gazdasági Versenyhivatal működését a tisztességtelen piaci magatartás tilalmáról szóló 1990. évi LXXXVI. törvény (versenytörvény) határozza meg. A Gazdasági Versenyhivatal — a fejlett országokban működő intézményekhez hasonlóan — öröködik a törvény betartásán, érvényt szerez a versenyhez fűződő közérdeknek, illetve közérdek védelmének.

A hivatalnak joga van kivizsgálni a tisztességtelen versenycelekményeket, de a tényállásokban érdemi döntést csak a bíróság hozhat.

Ha a fogyasztót a törvény szerint megtévesztik, a sértett fél — választása szerint — keresetet nyújthat be a bírósághoz, vagy kérelemmel fordulhat a Versenyhivatalhoz az ügy elbírálása érdekében.

A versenykorlátozó megállapodások elbírálása a hivatal kizárólagos hatásköre. A kartellvadás kivédése érdekében a jelentősebb piaci

együtműködést szabályozó megállapodások életbelépését megelőzően az érdekeltek előzetesen mentesítést kérhetnek.

Az erőfölénnyel való visszaélés alapján okozott sérelmek megalapozottságának kivizsgálása, a visszaélés minősítése és szankcionálása alapvetően a hivatal hatásköre.

A gazdálkodóegységek fúziójának és egymás fölötti meghatározó befolyás szerzésének engedélyezése kizárólag a GVH feladata.

Az árak megállapításáról szóló törvényben szabályozott esetekben a hivatal hatáskörébe tartozik az áremelési mértékek és indokok elbírálása. Csak abban az esetben tiltható meg a tervezett áremelés, ha annak érvényesítése tisztességtelen piaci magatartásnak minősül.

A GVH a versenyt érintő jogszabály-tervezeteket a versenypolitikai megfontolások érvényesítése érdekében véleményezi.

Az államigazgatási szervek által — hatósági ügyekben — hozott határozatokat bíróság előtt megtámadhatja, ha azok a verseny szabadságát sértik. Pert indíthat a fogyasztók polgári jogi igényeinek érvényesítése érdekében — közérdekű kereset —, ha a versenytörvénybe ütköző tevékenységgel a fogyasztók széles körének hátrányt okoztak, vagy a fogyasztók jelentősen károsodtak.

A hivatal — a világ sok más versenyvagy kartellhivatalához hasonlóan — nem jogosult a kötelmi jogviszonyok, a konkrét szerződések teljesítése tárgyában keletkezett viták rendezésére.

A lefolytatott vizsgálatok alapján a döntéseket a — bíróságokhoz hasonlóan működő — Versenytanács hozza. Jogsértés esetén a Versenytanács megtilthatja a törvénybe ütköző magatartás folytatását, megelőző intézkedést tehet, és bírságot szabhat ki.

A hivatal versenyfelügyeleti döntései nyilvánosak. Ezekről az érintetteket közvetlenül, a közvéleményt pedig rendszeresen megjelenő hivatalos lapjában, a Versenyfelügyeleti Értesítőben tájékoztatja.